

Invasieven in Nederland

Lagarosiphon major (Ridl.) Moss (Verspreidbladige waterpest) nu ook gevestigd in de Groene Ruimte in Nederland

Johan (J.L.C.H.) van Valkenburg* & Roelf Pot**

* Plantenziektenkundige Dienst, Postbus 9102, 6700 HC Wageningen;
e-mail: j.l.c.h.van.valkenburg@minlnv.nl

** Pandijk 2, 7861 TE Oosterhesselen; e-mail: roelfpot@wxs.nl

Kort verslag van een eendaagse exoten jacht in Drenthe

Op 20 juli 2007 zijn beide auteurs, samen met Ton Rotteveel (Plantenziektenkundige Dienst) een aantal locaties in Drenthe langs gegaan waarvan bekend was dat er problemen waren met uitheemse waterplanten. In totaal zijn er 7 soorten gevonden, waarvan *Lemna minuta* (Dwergkroos) en *Hydrocotyle ranunculoides* (Grote waternavel) min of meer een vanzelfsprekendheid waren. In het Oranjekanaal bij Orvelte hebben we het daar massaal optredende *Myriophyllum heterophyllum* kunnen bemonsteren en verder naar het westen bleek *Cabomba caroliniana* er fraai bloeiend en een stuk massaler te staan dan eerder was vermoed. Bovendien stonden er enkele plantjes van bloeiend *Egeria densa*. Daarna ging het verder richting Emmer Erfscheidenveen, waarvan Jeroen Meeuse (Waterschap Hunze en Aa's) in 2005 gemeld had dat er *Lagarosiphon major* stond, hetgeen door tweede auteur in 2006 is bevestigd.¹ Hier kwamen we eerst ook nog uitgestrekte plakaten *Myriophyllum aquaticum* tegen. In het kanaal H, waarin de soort eerder was gevonden, stond inderdaad nu over een lengte van 500 meter aan weerszijden een band van 2 m uit de oever groeiend *Lagarosiphon major* (Van Valkenburg 3330).

De soorten zijn ook gepasseerd op de variadag van FLORON op 15 december 2007 in de presentatie *Plantennieuws uit 2007* van René van Moorsel.

Lagarosiphon major, waarvan in het algemeen gemeld wordt dat het een voorkeur heeft voor helder en relatief koel water², groeit in Drenthe in een afwateringskanaal met troebel, geelbruin gekleurd water in gezelschap van *Hydrocharis morsus-ranae*

Fig. 1. Kerstboomachtige vertakking aan het wateroppervlak van *Lagarosiphon major* (Ridl.) Moss (Verspreidbladige waterpest) in een Drentse sloot. Foto: Johan van Valkenburg (Plantenziektenkundige Dienst).

(Kikkerbeet), *Stratiotes aloides* (Krabbenscheer) en *Utricularia vulgaris* (Groot blaasjeskruid). Wat opvalt is dat de plant ‘kerstboomachtig’ vertakt aan het wateroppervlak (Fig.1). De initiële groei is verticaal zo snel mogelijk richting wateroppervlak en vervolgens gaat de stengel vertakken en parallel aan het wateroppervlak verder groeien. De groeiwijze van *Elodea nuttallii* (Smalle waterpest) oogt veel rommeliger.

Lagarosiphon major was door Mario Maessen al eerder, in 2003, aangetroffen in sloten aan de rand van de bebouwing van Soest.³ John Bruinsma vond de soort in 2007 in stadswateren van Tilburg en Sint Oedenrode (herbariummateriaal in het Milieu Educatie Centrum te Eindhoven).^{4 5} De aanwezigheid in stadswateren is veelal een gevolg van een aanhoudende stroom van planten die geschoond worden uit privé-vijvers.

Oorsprong en problemen elders in de wereld

Oorspronkelijk komt *Lagarosiphon major* uit een beperkt verspreidingsgebied in zuidelijk Afrika en daar staat de soort bekend als een lokaal problematisch onkruid.⁶ Al sinds 1906 is de soort in de handel voor vijver- en aquariumtoepassingen.⁷ In Nieuw-Zeeland^{8 9} en meer recent in Ierland¹⁰ levert de soort echter grote problemen op

Fig. 2. Stengeltop van *Lagarosiphon major* (Ridl.) Moss (Verspreidbladige waterpest). Foto: Johan van Valkenburg (Plantenziektenkundige Dienst).

betreffende de verdringing van inheemse plantensoorten, het compleet veranderen van structuur van de onderwatervegetatie en de grote kosten om de planten te verwijderen door de enorme groeikracht. In Europa komt de soort momenteel voor in Ierland, Groot-Brittannië, Noord Italië, Frankrijk en Zwitserland.¹¹ Uit Duitsland zijn enkele sporadische meldingen bekend¹² en in België komen geïsoleerde populaties voor in met name het centrale deel.¹³ In Oostenrijk is de soort tot dusver maar éénmaal verzameld.¹¹

Herkenning van de soort

De bladen van *Lagarosiphon major* staan verspreid (Fig. 2); dit in tegenstelling tot de bladen bij *Elodea canadensis* (Brede waterpest), *Elodea nuttallii* en *Egeria densa* (Egeria). Aan de top wekken de bladen de indruk dat ze in kransen staan door de korte internodien. De bladen hebben langs de randen stompe eencellige tandjes en zijn bovendien in de regel sterk teruggeslagen. Zowel stengel als blad voelen een stuk stugger aan dan die van *Elodea*-soorten en de groeitoppen van de stengels kunnen enkele millimeters boven het water uitsteken.

Op 29 juli 2008 zijn beide auteurs naar aanleiding van een nieuwe melding in Ter Apel opnieuw op jacht gegaan in Drenthe. Het kanaal H was lokaal geschoond op de plaatsen waar de soort in 2007 massaal stond. Er was duidelijk hergroei op die plaatsen waar geschoond was, en verder naar het westen stond de soort nu in zes secties van het kanaal H en ook in de twee oostelijke dwarskanalen van de Zuidelijke Dwarsplaatsen. Vervolgens is de soort ook nog gevonden in het kanaal A langs de Eerste Verbindingsweg in Emmer-Erscheidenveen (*Valkenburg 3408*). In Ter Apel vormde de soort plakmaten tot wel 50 m² in de Bosbeek (*Valkenburg 3409*).

1. Website exotenwerkgroep: www.wew.nu/sub_exoten.php
2. R.D.S. Wells & J.S. Clayton. 1991. Submerged vegetation and spread of *Egeria densa* Planchon in Lake Rotorua, central North Island, New Zealand. *New Zealand J. Mar. Freshwater Res.* 25: 63–70.
3. M.C.C. de Graaf & M.J.C. van der Velden. 2003. Eco-scan Soest/Inventarisatie biologische waterkwaliteit stadswateren. Grontmij, Arnhem.
4. J. Bruinsma. 2008. Waterplanten in de stad. WAP-krant 153: 8–10.
5. J. Bruinsma. 2008. Persoonlijke mededeling.
6. A.A. Obermeyer 1964. The South African species of *Lagarosiphon*. *Bothalia* 8: 138–146.
7. C. Kasselmann. 1998. Handboek aquarium planten. Tirion, Baarn.
8. J.S. Clayton. 2007. Lessons from four freshwater invasive aquatic plants in New Zealand. In: A. bij de Vaate (red.), 15th International Conference on Aquatic Invasive Species (September 23–27, 2007), p. 144. Abstracts of papers and posters, Nijmegen.
9. C. Howard-Williams & J. Davies. 1988. The invasion of Lake Taupo by the submerged water weed *Lagarosiphon major* and its impact on the native flora. *New Zealand J. Ecol.* 11: 13–19.
10. L. Gavin, F.E. Lucy & J.M. Caffrey. 2007. The quantitative abundance of *Lagarosiphon major* in Lough Corrib, Ireland. In: A. bij de Vaate (red.), 15th International Conference on Aquatic Invasive Species (September 23–27, 2007), p. 145. Abstracts of papers and posters, Nijmegen.
11. J.L. Symoens & L. Triest. 1983. Monograph of the african genus *Lagarosiphon* Harvey (Hydrocharitaceae). *Bull. Jard. Bot. Nat. Belg.* 53: 441–488.
12. Website: www.aquatisceneophyten.de
13. Website: ias.biodiversity.be/ias